

การศึกษาทางเศรษฐศาสตร์เพื่อประเมินมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมของวัด และโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

ECONOMIC STUDY FOR VALUATION THE CULTURAL HERITAGE OF TEMPLES AND ARCHAEOLOGICAL SITE IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

กนกกาญจน์ กล่อมเกลา, กนกพร ภาคิฉาย, โชคลาภ มั่นคง, อีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ*

Kanokkam Klomklaw, Kanokporn Pakeechai, Choklap Mankong, Theerasak Supprasert*

คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi,

Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: theerasak.research@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดและโบราณสถาน 2) ประเมินมูลค่าทางมรดกวัฒนธรรมของวัดและโบราณสถาน และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 350 ตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 ท่าน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ วิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกไบนารี และแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมในการเดินทางท่องเที่ยว คือ ทราบแหล่งข้อมูลจากเพื่อน/ญาติ ใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง จุดประสงค์หลักของการเดินทาง คือ ไหว้พระเครื่องสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เดินทางมากับครอบครัว ค่าใช้จ่ายที่ใช้ 500 - 1,000 บาท ใช้เวลาระหว่างการทำกิจกรรมน้อยกว่าหนึ่งชั่วโมง ต้องการเดินทางกลับมายังสถานที่นี้อีกพร้อมแนะนำสถานที่นี้ให้กับผู้อื่น ส่วนการประเมินมูลค่ามรดกวัฒนธรรมนักท่องเที่ยวเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัดและโบราณสถาน ในช่วง 1 - 200 บาทต่อปี มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายสนับสนุนโครงการฯ 194.50 บาทต่อคนต่อปี เมื่อพิจารณาโอกาสที่นักท่องเที่ยวมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการฯ พบว่า ระดับรายได้สุทธิต่อเดือนมีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการฯ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีโอกาสที่จะจ่ายมากขึ้น 0.103 เท่า 0.125 เท่า และ 0.254 เท่า ตามลำดับ สำหรับแนวทางการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัดและโบราณสถาน คือ การอนุรักษ์โบราณสถานและวัด การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ การรักษาสีหน้าวัดล้อมบริเวณวัดและโบราณสถาน การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การจัดการด้านนโยบาย และการสร้างความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานในท้องถิ่น

คำสำคัญ: มูลค่าทางมรดกวัฒนธรรม, วัดและโบราณสถาน, ความเต็มใจที่จะจ่าย, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

This research article purpose to 1) study behavior in traveling to visit temples and archaeological sites, 2) evaluate the cultural heritage value of temples and archaeological sites, and 3) study guidelines for promoting preserving and restoring temples and archaeological sites in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The sample group is tourists in Phra Nakhon Si Ayutthaya

province 350 samples and 10 key informants. This is a mixed methods research consisting of quantitative research and qualitative research. Data were analyzed using frequency statistics, percentages, binary logistic regression analysis and semi-structured interviews. The research results found that travel behavior is learned about the information from friends/relatives, and used their own cars to travel. The main purpose of the trip is pay respect to sacred things, traveling with family, the cost is 500 - 1,000 baht, the time between activities is less than one hour, want to come back to this place again and recommend this place to others. As for cultural heritage valuation tourists are willing to pay for conservation projects, restoring temples and archaeological sites in the range of 1 - 200 baht per year. The value of willingness to pay to support the project is 194.50 baht per person per year. When considering the likelihood that tourists are willing to pay for the project, it was found that the level of net monthly income influences their willingness to pay for the project at the statistical significance level of 0.05. There is an opportunity to pay more for tourism activities 0.103 times, 0.125 times, and 0.254 times, respectively for the conservation approach. Restoration of temples and archaeological sites is conservation of archaeological sites and temples, promotion of education and learning, preservation of the environment around temples and ancient sites, promotion of cultural tourism, policy management, and creating cooperation from citizens and local agencies.

Keywords: Cultural Heritage Value, Temples and Archaeological Site, Willingness to Pay, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นรายได้หลักให้ประเทศไทยมาอย่างยาวนาน โดยในปี พ.ศ. 2562 การท่องเที่ยวของไทยสามารถสร้างรายได้เป็นจำนวนเงินกว่า 2.9 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) (World Travel & Tourism Council, 2020) อีกทั้งการท่องเที่ยวของไทยมีชื่อเสียงติดในระดับโลก ทั้งในด้านความสวยงาม มีทางเลือกของสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ดึงดูด ส่งผลให้ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 4 จาก 10 อันดับแรกของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมระดับโลก อย่างไรก็ตามพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม ทั้งเหตุการณ์ที่อยู่นอกเหนือการควบคุมเกิดขึ้น เช่น การระบาดของโรคไวรัสโควิด 19 ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการในธุรกิจท่องเที่ยวต้องปรับตัว สร้างสรรค์รูปแบบการท่องเที่ยวและบริการใหม่ ๆ เพื่อตามให้เท่าทันกับความต้องการที่เปลี่ยนไปของนักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐซึ่งมีบทบาทในการกำกับดูแลจึงมีความเท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และวางแนวทางการกำกับดูแลอย่างเหมาะสม เพื่อสนับสนุนธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยให้เติบโตอย่างมั่นคง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), 2564)

ปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยมีการส่งเสริมการสร้างภาพลักษณ์อันสวยงาม การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศไทย ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่เน้นการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมหรือที่เรียกอีกอย่างว่า พุทธทางวัฒนธรรม มาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาหรือมุ่งเน้นให้แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยที่ไม่ก่อให้เกิด ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือเกิดผลกระทบให้น้อยที่สุด และรักษาไว้ซึ่งสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนในท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการ

กระจายรายได้สู่ชุมชนในท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของการรักษามรดกทางวัฒนธรรม (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) วัดและอุทยานประวัติศาสตร์นั้น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของไทย จากแนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับโบราณสถานเมื่อพิจารณาคุณลักษณะของมรดกทางวัฒนธรรมจากการใช้ประโยชน์ของผู้บริโภค พบว่า มีลักษณะแตกต่างจากสินค้าทั่วไป กล่าวคือ มรดกทางวัฒนธรรมของวัดและอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นสินค้ากึ่งสาธารณะ (Quasi-Public Goods) ผู้บริโภคไม่สามารถกีดกันในการบริโภค (Non-Excludable) หรือไม่มีการแข่งขันในการบริโภค (Non-Rival) อย่างหนึ่งอย่างใด (ชยุตม์ วัฒนา และสิริกร เลิศลักษณ์ธาร, 2561) จากลักษณะข้างต้น ทางวัดและอุทยานฯ อาจจะต้องเจอกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดสรรทรัพยากรทางวัฒนธรรมเท่าที่ควร แต่จากค่าธรรมเนียมเข้าชมที่ทางวัดและอุทยานฯ จัดเก็บนั้น พบว่า มีราคาค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายในการจัดการและดูแลโบราณสถาน รวมทั้งประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากวัดและอุทยานฯ ไม่ได้สะท้อนถึงค่าธรรมเนียมเข้าชมที่แท้จริง อาจทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมากเกินไป นำไปสู่การเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว หรือสูญหายไปของมรดกทางวัฒนธรรมในที่สุด จึงถือว่าเป็นความล้มเหลวอย่างหนึ่งของตลาดในการจัดสรรทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งการศึกษาที่เกี่ยวกับการประเมินมูลค่าวัดและโบราณสถานที่ผ่านมา โดยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเพื่อกำหนดค่าเข้าชมโบราณสถาน การประเมินมูลค่าทางนันทนาการ และมูลค่าเพื่อการคงอยู่ (Existence Value) โดยวิธีการวิธีสมมติเหตุการณ์ (Contingent Valuation Method: CVM) เป็นวิธีการหนึ่งที่ยิมนำมาใช้วัดมูลค่าสิ่งแวดล้อม ด้วยลักษณะคำถามที่สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ CVM จึงเป็นวิธีการที่มีความคล่องตัวสูง เพราะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมได้เกือบทุกประเภท (Qiu, Y., et al., 2021)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลาง ซึ่งเป็นเขตเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยมีผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดมีมูลค่าสูงสุดเป็นอันดับ 3 ของประเทศ (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561) รวมถึงมีสถานที่ท่องเที่ยวมรดกโลกในประเทศไทยที่สำคัญแห่งหนึ่ง คือ “นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” ซึ่งองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) มีมติให้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ด้วยการตระหนักถึงความสำคัญและความยิ่งใหญ่ของกรุงศรีอยุธยาในอดีต และคณะรัฐมนตรีอนุมัติหลักการตามแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนานครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2536 ซึ่งได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม, 2564) ต่อมาพื้นที่ดังกล่าวได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ประกอบไปด้วยวัดที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมสูง อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมามีหลายสิบปีการจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์รวมถึงวัดภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนและชุมชนในพื้นที่มรดกโลกและนอกพื้นที่มรดกโลกในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาหลายรูปแบบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยรวม ตามแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ พบว่า แหล่งประวัติศาสตร์โบราณคดี โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ เป็นทรัพยากรที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจ เสริมสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาดั้งเดิม นอกจากนี้ ยังสามารถสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจในระดับหนึ่งให้กับชุมชนท้องถิ่นได้ หากมีการจัดการทรัพยากรศิลปวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม (กรมศิลปากร, 2566)

จากปัญหาดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงได้เลือกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาครั้งนี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นที่จะการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการประเมินมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะช่วยให้ผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรง และทางอ้อมตระหนักถึงคุณค่า เกิดความเข้าใจ และสามารถใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและประโยชน์ต่อภาครัฐในการใช้เป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจในการอนุรักษ์

มรดกทางวัฒนธรรม กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการ การจัดสรรงบประมาณ ในการบำรุงและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อประเมินมูลค่าทางมรดกวัฒนธรรมของวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการประเมินมูลค่ามรดกทางวัฒนธรรมของวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) คือ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบขนาดของประชากรจากสูตรของคอคแรน (Cochran, W. G., 1977) พิจารณาความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ได้ขนาดตัวอย่าง 384 ตัวอย่าง ใช้วิธีเก็บตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) การเก็บแบบสอบถามได้รับการตรวจสอบถูกต้องและครบถ้วนจำนวน 350 ตัวอย่าง อัตราการตอบกลับร้อยละ 91.15 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Aaker, D. A., et al. ที่ได้กล่าวว่า การส่งแบบสอบถามต้องมีอัตราการตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงถือว่ายอมรับได้ (Aaker, D. A., et al., 2001)

2. วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน หน่วยงานรัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 10 ท่าน ซึ่งในการเลือกตัวอย่างจะเป็นแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับรายได้สุทธิต่อเดือน ลักษณะบ้านพักที่อาศัย จังหวัดที่อาศัยอยู่ปัจจุบัน และรายจ่ายต่อเดือน ซึ่งลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมในการเดินทางมาวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 3 การประเมินมูลค่ามรดกวัฒนธรรมของวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้วิธีสมมติเหตุการณ์ให้ประมาณค่า (Contingent Valuation Method: CVM) ทำการวิเคราะห์ความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการดูแลรักษา อนุรักษ์ และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากสูตรของ Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. ผลการทดสอบได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ในทุกข้อ (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) หลังจากนั้นนำแบบสอบถามทำการทดสอบด้วยความเชื่อมั่นด้านพฤติกรรมในการเดินทางมาวัดและโบราณสถาน และความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการดูแลรักษา อนุรักษ์ และฟื้นฟูวัดและโบราณสถาน ด้วยการ Try out จำนวน 30 ตัวอย่าง คำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.918 สำหรับค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจำนวน 350 ตัวอย่าง มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.852 - 0.895 ค่าความเชื่อมั่นรวมเท่ากับ 0.874 ซึ่งมีความเชื่อมั่นมากกว่า 0.7 จึงมีความเชื่อมั่นในระดับดี (George, D. & Malley, M., 2003)

2. วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบเดี่ยวเป็นรายบุคคล แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งการสัมภาษณ์เป็นแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เพื่อสร้างความเป็นกันเองและยืดหยุ่นในการตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูลหลัก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้มาท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสำรวจจากการแจกแบบสอบถามจำนวน 350 ตัวอย่าง และข้อมูลบางส่วนได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารวิชาการและวิจัยทั้งในและต่างประเทศ รายงาน สิ่งพิมพ์ และเอกสารออนไลน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์มรดกวัฒนธรรม และประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัด โบราณ อุทยานประวัติศาสตร์ และมรดกวัฒนธรรม

2. วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์นั้น เป็นข้อมูลที่อยู่ในรูปของประสบการณ์ของแต่ละบุคคล การเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว และพฤติกรรมในการเดินทางมาวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ สำหรับการวิเคราะห์การประเมินมูลค่ามรดกวัฒนธรรม โดยศึกษาความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ข้อมูลที่ได้รับจากการตั้งคำถามปลายเปิดภายใต้สถานการณ์ที่สมมติขึ้น โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามมา ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ ได้แก่ อาชีพ (Occ) จำนวนสมาชิกในครอบครัว (Fam) ระดับรายได้สุทธิต่อเดือน (Inc) ลักษณะบ้านพักที่อาศัย (Home) จังหวัดที่อาศัยอยู่ปัจจุบัน (Pro) และรายจ่ายต่อเดือน (Exp) ตัวแปรตาม คือ ความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการดูแลรักษา อนุรักษ์ และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (WTP) โดยมีฟังก์ชันแบบจำลอง คือ
$$\ln(WTP) = \beta_0 + \beta_1 Occ + \beta_2 Fam + \beta_3 Inc + \beta_4 Home + \beta_5 Pro + \beta_6 Exp$$

2. วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) โดยการนำข้อมูลมาจำแนกประเภทข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ โดยการจำแนกและวิเคราะห์ข้อมูลบรรยายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นหลักกับประเด็นย่อย เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการตีความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเชื่อมโยงไปสู่แนวคิดและทฤษฎีที่ทำการศึกษา โดยสรุปผลข้อมูลแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเดินทางมาวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากผลการสำรวจพฤติกรรมในการเดินทางมาวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับวัดและโบราณสถานจากเพื่อน/ญาติ ใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง จุดประสงค์หลักของการเดินทาง คือ ไหว้พระเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เดินทางมาทำบุญครบถ้วน ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังสถานที่นี้ 500 - 1,000 บาท ใช้เวลาระหว่างการทำกิจกรรมในวัดและโบราณสถาน คือ น้อยกว่าหนึ่งชั่วโมง ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการเดินทางกลับมายังสถานที่นี้อีก และจะแนะนำสถานที่นี้ให้กับผู้อื่น

2. การประเมินมูลค่ามรดกวัฒนธรรมของวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลจากการประเมินมูลค่ามรดกวัฒนธรรมของวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า นักท่องเที่ยวเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานในช่วง 1 - 200 บาทต่อปี มีมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายสนับสนุนโครงการที่มีมูลค่าเท่ากับ 194.50 บาทต่อคนต่อปี โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีความยินดีที่จะสนับสนุนโครงการนี้เป็นร้อยละ 81.71 ขณะที่นักท่องเที่ยวที่ไม่มีความยินดีที่จะสนับสนุนโครงการนี้มีร้อยละ 18.29 โดยสาเหตุ คือ มีรายได้น้อยและเต็มใจที่จะสนับสนุนหากมีรายได้มากกว่านี้ ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการนี้ใช้การถดถอยแบบไบนารีโลจิสติก (Binary logistic regression) โดยพบว่า ไม่มีปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระ และทุกรายการของตัวแปรอิสระมีค่าสัมประสิทธิ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งสามารถให้ข้อมูลที่สามารถนำไปทำนายได้ดี นอกจากนี้ ค่า Nagelkerke R Square ของแบบจำลองทำนายว่า 48.1% ของความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการนี้สามารถอธิบายได้ โดยตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ระดับรายได้สุทธิต่อเดือน ซึ่งมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการฯ ตามลำดับดังนี้

นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ 10,001 - 20,000 บาท มีโอกาสที่จะจ่ายค่าโครงการฯ มากขึ้น 0.103 เท่า

นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ 20,001 - 30,000 บาท มีโอกาสที่จะจ่ายค่าโครงการฯ มากขึ้น 0.125 เท่า

นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ 30,001 - 40,000 บาท มีโอกาสที่จะจ่ายค่าโครงการฯ มากขึ้น 0.254 เท่า ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความเต็มใจที่จะจ่ายด้วยการวิเคราะห์การถดถอยแบบไบนารีโลจิสติก

ตัวแปร	β	S.E.	Wald	Sig.	Inc (β)
ค่าคงที่	5.649	1.678	7.932	0.013**	59.648
Inc			6.394	0.021**	
Inc (1)	0.653	0.429	3.215	0.008**	0.103
Inc (2)	0.421	0.531	0.563	0.035**	0.125
Inc (3)	0.338	0.597	2.058	0.000**	0.254
Inc (4)	0.089	0.436	0.831	0.815	0.208
Inc (5)	0.156	0.425	1.689	0.614	0.315

3. แนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) ได้แก่ นักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน หน่วยงานรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 10 ท่าน สามารถสรุปวิเคราะห์ผล ดังนี้

3.1 ปัญหาด้านการดูแลรักษาวัด และโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการสัมภาษณ์ พบว่า มีหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดูแลรักษาวัดและโบราณสถาน ผู้วิจัยจะสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

3.1.1 ผลกระทบจากการขายสินค้าของประชาชนในพื้นที่สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอย่างวัดและโบราณสถานในพระนครศรีอยุธยาจะเป็นจุดประสงค์การท่องเที่ยวที่มีคนเยอะ การมีผู้มาเยือนจำนวนมากอาจส่งผลให้สถานที่ถูกทำลายหรือมีการก่อสร้างเพิ่มเติมที่ไม่เหมาะสมกับความสมบูรณ์ของสถาปัตยกรรมโบราณได้

3.1.2 การบริหารจัดการของทางรัฐบาลและเอกชนที่ขาดความรับผิดชอบหรือไม่เพียงพอสำหรับการรักษาสถานที่ รวมถึงขาดความร่วมมือกับชุมชนในการดูแลรักษาวัดและโบราณสถาน อาจทำให้มีความเสียหายและเสื่อมโทรมต่อโบราณสถานและวัดต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้สถานที่สูญเสียความสมบูรณ์และความเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่แห่งนั้นได้

3.1.3 การมีนักท่องเที่ยวมากมายอาจส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของวัดและโบราณสถานได้ ซึ่งเกิดจากกระทำของประชาชนและนักท่องเที่ยวโดยตรง เช่น การเขียนลงบนโบราณสถาน, การทิ้งขยะ, การทำลายโครงสร้างของโบราณสถาน เป็นต้น ซึ่งจากเหตุการณ์ดังกล่าวจะทำให้วัดและโบราณสถานเกิดความเสียหายในระยะยาวได้

3.1.4 สภาพภูมิอากาศที่ไม่แน่นอนอาจส่งผลกระทบต่อวัดและโบราณสถาน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ฝุ่นละออง การทำลายพื้นที่จากน้ำท่วม หรือความร้อนจัด ก็อาจมีผลกระทบต่อสถานที่โบราณและวัดในพื้นที่นี้ได้

3.1.5 การพัฒนาของพื้นที่ในบริเวณที่อยู่ใกล้วัดและโบราณสถานอาจทำให้มีการก่อสร้างหรือการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสมที่อาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ในระยะยาวได้

3.2 สภาพของวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต้องการการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่นี้ไว้ให้ได้รับการยอมรับอย่างทั่วไประยะยาวและการเยี่ยมชมในอนาคต การรักษาสภาพแวดล้อมของวัดและโบราณสถานมีความสำคัญอย่างมากในการรักษาความเป็นไปได้ในการเรียนรู้และทราบเรื่องราวประวัติศาสตร์ต่าง ๆ และให้โอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่สำคัญของไทย ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาสภาพของวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและควรได้รับการจัดการ ผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญ ดังนี้

3.2.1 การซ่อมแซมโครงสร้างที่มีอาการเสื่อมสภาพ เช่น อาคารสระน้ำ, วัด, หรือโบราณสถาน เพื่อรักษาสถานะ สภาพ และคุณค่าทางประวัติศาสตร์

3.2.2 การบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมรอบ ๆ บริเวณวัด และโบราณสถานด้วยความร่วมมือของชุมชนและหน่วยงานรัฐบาล เอกชนร่วมกัน เช่น พื้นที่ใกล้เคียง และปรับปรุงการบริหารจัดการให้เหมาะสม

3.2.3 การจัดทำแผนการทำงานที่ชัดเจนเพื่อการบำรุงรักษาและแก้ไขปัญหาสภาพของวัดและโบราณสถาน โดยคำนึงถึงการรักษาความเป็นเอกลักษณ์และคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม

3.2.4 การสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้ในประชาชน นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องกับสำคัญของการอนุรักษ์ และการดูแลรักษาโบราณสถานและวัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากร กรมโบราณคดี หรือองค์กรที่มีส่วนร่วมทางสังคม ทำหน้าที่ในการดูแลรักษา และแก้ไขปัญหาด้านโบราณสถานและวัดในพื้นที่นั้น ๆ โดยมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด

3.3 การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นงานที่ต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างหลายฝ่าย เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างการอนุรักษ์ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุดในการรักษาสถาปัตยกรรมและสมบัติทางวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ โดยคำนึงถึงการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนและการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ ฟื้นฟูวัดและโบราณสถานได้ประเด็นสำคัญ ดังนี้

3.3.1 ควรมีการสนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมของวัดและโบราณสถาน เพื่อทราบถึงความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่นั้น ๆ อีกทั้งเน้นการสนับสนุนการซ่อมแซม การรักษา และการปรับปรุงโครงสร้างวัดและโบราณสถานเพื่อรักษาสถาปัตยกรรมและความเป็นสมบูรณของสถานที่นั้น

3.3.2 การสนับสนุนโครงการทางการศึกษาที่เน้นการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การสร้างโรงเรียนที่มีแผนการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพระนครศรีอยุธยา การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการศึกษาด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ เช่น การเดินทางเยี่ยมชมวัดและโบราณสถาน การจัดนิทรรศการเสวนา หรือโครงการเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.3.3 การดูแลรักษาสีงแวดล้อมที่อยู่ในบริเวณวัดและโบราณสถาน เช่น การดูแลพื้นที่สีเขียว, การลดปัญหามลพิษ และการรักษาความสะอาดของแหล่งน้ำ

3.3.4 การส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แผนการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ให้ความรู้ และประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อีกทั้งการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบรรยากาศและวัฒนธรรมของพระนครศรีอยุธยา เช่น เทศกาลท้องถิ่น และการแสดงศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.3.5 การสนับสนุนนโยบายที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ การบำรุงรักษา และฟื้นฟูวัดและโบราณสถาน เช่น การสร้างกฎหมายหรือมาตรการที่ส่งเสริมให้มีการรักษาสถานที่วัด และโบราณสถานอย่างเหมาะสม

3.3.6 การสร้างความตระหนักรู้ และมีส่วนร่วมจากชุมชนในการรักษา อนุรักษ์ และฟื้นฟูวัดและโบราณสถาน โดยการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาพื้นที่และสิ่งแวดล้อมใกล้เคียง

อภิปรายผล

ผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเดินทางมาวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ จุดประสงค์หลักของการเดินทางของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ไหว้พระ เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เดินทางมาทำบุญ ครบถ้วน ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังสถานที่นี้ 500 - 1,000 บาท ต้องการเดินทางกลับมายังสถานที่นี้อีก และจะแนะนำสถานที่นี้ให้กับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลลดา มงคลวนิช ที่ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะคิด และพฤติกรรมของเยาวชนไทยต่อแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา: อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พบว่า เยาวชนมีวัตถุประสงค์เพื่อไปท่องเที่ยวพักผ่อนกับครอบครัวและญาติ โดยเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนบุคคลในช่วงวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ ค่าใช้จ่ายในการไปท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อครั้ง 500 - 1,000 บาท จากการไปท่องเที่ยวเยาวชนมีความประทับใจเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมโดยรอบซึ่งมีความสวยงาม บรรยากาศดีมีวัฒนธรรมดั้งเดิมทำให้นักถึงประวัติศาสตร์ไทยในอดีต และเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย จึงมีความสนใจที่จะกลับไปเที่ยวอีกครั้ง (ชลลดา มงคลวนิช, 2558)

ผลการประเมินประเมินมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้วิธีสมมติเหตุการณ์ให้ประมาณค่า (Contingent Valuation Method: CVM) และใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกไบนารี (Binary Logistics Regression Analysis) พบว่า ระดับรายได้สุทธิต่อเดือนมีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัดและโบราณสถาน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ อธิราช ทวีปฎิมากร ศึกษาเรื่อง ความเต็มใจจะจ่ายค่าบริการน้ำประปาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ใช้วิธีสมมติเหตุการณ์ให้ประมาณค่า (CVM) ในรูปแบบคำถามปลายปิดขึ้นเดียว ใช้วิเคราะห์ข้อมูลตามแบบจำลองโลจิสติกและโทบิต เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจะจ่ายค่าบริการน้ำประปาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูต้นน้ำ ทางด้านการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการฯ นั้น (อธิราช ทวีปฎิมากร, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัฐศิพร แสงเยื่อน และคณะ ทำการศึกษามูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ในการอนุรักษ์

ภูมิทัศน์ วัฒนธรรมพื้นที่ชายน้ำเมืองอุทัยธานี โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายในความสัมพันธ์เชิงบวก ได้แก่ ระดับการศึกษา, รายได้, ความพึงพอใจในพื้นที่ชายน้ำ และการตระหนักถึงการอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรม (นัฐศิพร แสงเยื่อน และคณะ, 2560) เช่นเดียวกับงานของ Abedini, A., et al. พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูงจะมีความเต็มใจจ่ายมากกว่านักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่ำ (Abedini, A., et al., 2016) และสอดคล้องกับงานของ ปุญญาวีร์ ศรีสันเทียะ และคณะ, สมเกียรติ ชัยพิบูลย์ ได้ศึกษาการประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์โดยวิธีประเมินมูลค่าความเต็มใจจ่าย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเต็มใจที่จะจ่าย คือ รายได้ต่อเดือน (ปุญญาวีร์ ศรีสันเทียะ และคณะ, 2560); (สมเกียรติ ชัยพิบูลย์, 2565) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิชากร เกสรบัว ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมและความเต็มใจจ่ายของนักท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวในวิสาหกิจชุมชนเนินหอม อำเภอเมืองจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า รายได้เฉลี่ยไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจจ่ายค่ากิจกรรมการท่องเที่ยว (ทิชากร เกสรบัว, 2565)

ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหา และแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สอดคล้องกับงานของ พีรวัชร ราชวงศ์ ซึ่งได้ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานในวัดมณีวนาราม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประเด็นของปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์โบราณสถานวัดมณีวนาราม คือ ทางวัดยังขาดบุคลากรที่จะช่วยด้านการอนุรักษ์อย่างจริงจัง การประชาสัมพันธ์ขาดสื่อให้ชาวบ้านได้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ในการอนุรักษ์ไม่ชัดเจนนัก ทั้งยังขาดการเผยแพร่โบราณสถานในรูปแบบอื่น ๆ (พีรวัชร ราชวงศ์, 2562) และสอดคล้องกับ ทองคำ ดวงจันทร์เพ็ชร ศึกษาการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง พบว่า การจัดการความรู้มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในองค์กร โดยมีการกล่าวถึงความสำคัญของการจัดการมรดกวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์และมีความร่วมมือของชุมชนลุ่มน้ำโขงไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการให้ความรู้ การอนุรักษ์ การบำรุงรักษาการใช้วัฒนธรรมประเพณี การส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยอาศัยการสนับสนุน ส่งเสริม ขับเคลื่อนและผลักดันผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ผ่านโครงการของภาครัฐและความร่วมมือระหว่างวัดและชาวบ้าน (ทองคำ ดวงจันทร์เพ็ชร, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเดินทางมาวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบแหล่งข้อมูลจากเพื่อน/ญาติ ใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง จุดประสงค์หลักของการเดินทาง คือ ไหว้พระเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เดินทางมาทำบุญบวช ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 500 - 1,000 บาท ใช้เวลาระหว่างการทำกิจกรรมในวัดและโบราณสถาน คือ น้อยกว่าหนึ่งชั่วโมง มีความต้องการเดินทางกลับมายังสถานที่นี้อีก และจะแนะนำสถานที่นี้ให้กับผู้อื่น การประเมินมูลค่ามรดกวัฒนธรรมของวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการประเมินมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า นักท่องเที่ยวเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการฯ ในช่วง 1 - 200 บาทต่อปี และมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายสนับสนุนโครงการฯ มีมูลค่าเท่ากับ 194.50 บาทต่อคนต่อปี โดยมีสาเหตุที่เต็มใจที่จะจ่ายสนับสนุนโครงการฯ คือ เพื่อเป็นมรดกวัฒนธรรมส่วนนักท่องเที่ยวที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายสนับสนุนโครงการฯ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการฯ ทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบไบนารีโลจิสติก (Binary logistic regression) สรุปว่า ระดับรายได้สุทธิต่อเดือนมีผลต่อความเต็มใจในการจ่ายค่าโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัด โดยที่นักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูงขึ้นมีโอกาสมากขึ้นที่จะจ่ายค่าโครงการฯ มากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์ และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) พบว่า ควรมีการศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมของสถานที่นั้นเพื่อเข้าใจความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ การ

สนับสนุนการซ่อมแซม รักษา และปรับปรุงโครงสร้างเพื่อรักษาสถาปัตยกรรมและความสมบูรณ์ของสถานที่นั้น ประชาสัมพันธ์การศึกษาและการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น การรักษาสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังควรมีนโยบายที่ส่งเสริมการอนุรักษ์และการบำรุงรักษา รวมถึงการสร้างร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น ทางด้านข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย การสนับสนุนนักท่องเที่ยวที่มีความเต็มใจที่จะสนับสนุนโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานเป็นกระบวนการที่สำคัญ ที่จะให้โอกาสในการได้รับรายได้จากค่าเข้าชมโบราณสถาน นักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูงสามารถมีบทบาทที่สำคัญในการสนับสนุนโครงการนี้ นอกจากนี้ ยังสามารถเพิ่มโอกาสในการขยายผลการดำเนินโครงการให้เป็นเชิงพาณิชย์ได้มากขึ้น โดยการเน้นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นโบราณสถาน เช่น การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่เน้นที่วัดและโบราณสถานเพื่อจะช่วยเหลือสร้างความสนใจจากนักท่องเที่ยวที่สนใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมการบริจาคหรือร่วมมือจากนักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูง เช่น การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมอนุรักษ์ อีกทั้งสร้างและพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่มีการรวมโบราณสถานเข้าไปเพื่อเพิ่มมูลค่าในการเข้าชม และสร้างนโยบายที่สนับสนุนการอนุรักษ์ บำรุงรักษาโบราณสถาน ส่งเสริมการศึกษาทางวัฒนธรรมในชุมชน เน้นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐบาล เอกชน ชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการเพิ่มคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวของวัดและโบราณสถานนั้น สามารถทำได้ผ่านการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าจดจำ โดยการรักษาสภาพและปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยววัดหรือโบราณสถานจะช่วยให้การสร้างบรรยากาศที่สมบูรณ์ และสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของสถานที่นั้น ๆ นอกจากนี้ ยังช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าใจประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ในสถานที่นั้นได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งควรมีการสร้างกิจกรรมและประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และมีการปรับให้เข้ากับความต้องการของนักท่องเที่ยวสามารถเพิ่มคุณค่าของสถานที่ได้ เช่น การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวภายในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ และ การนำเสนอการแสดงที่แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของไทย เป็นต้น ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป จากผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบว่า การวิจัยครั้งต่อไปควรเน้นที่กลุ่มเป้าหมายที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายสนับสนุนโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัดและโบราณสถานอาจช่วยให้เราเข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้น และทำให้สามารถพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นไปได้สำหรับกลุ่มนี้ได้ อีกทั้งผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าโครงการฯ พบว่า รายได้ต่อเดือนเป็นตัวแปรเดียวที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะจ่ายค่าโครงการดังกล่าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะนำตัวแปรอิสระตัวอื่นไปปรับใช้กับกิจกรรมหรือรูปแบบการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ งบประมาณเงินกองทุนส่งเสริมงานวิจัย ปี 2564

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). คู่มือการตรวจประเมินคุณภาพมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กรมศิลปากร. (2566). อุทยานประวัติศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2566 จาก <http://www.finearts.go.th>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.). (2564). ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 13 สิงหาคม 2565 จาก http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/files/Tourism.pdf.

- ชยุตม์ วัฒนา และสิริกร เลิศลักษณ์ธาร. (2561). มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์จังหวัดกาญจนบุรี กับความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยว. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 13(2), 85-99.
- ชลลดา มงคลวนิช. (2558). ทักษะและพฤติกรรมของเยาวชนไทยต่อแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา: อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 10(2), 3-17.
- ทองคำ ดวงจันทร์เพชร. (2564). การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนลุ่มน้ำโขง. Journal of Modern Learning Development, 6(2), 44-58.
- ทิชากร เกสรบัว. (2565). พฤติกรรมและความเต็มใจจ่ายของนักท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวในวิสาหกิจชุมชนเนินหอม อำเภอ เมือง จังหวัดปราจีนบุรี. วารสารการบัญชีและการจัดการ, 14(2), 85-103.
- นัฐศิพร แสงเย็น และคณะ. (2560). มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ในการอนุรักษ์ภูมิทัศน์วัฒนธรรมพื้นที่ชายน้ำ เมืองอุทัยธานี. วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์: 6(2), 7-16.
- บุญญาวิริ ศรีสันเทียะ และคณะ. (2560). การประเมินมูลค่าการคงอยู่ และมูลค่าการใช้ประโยชน์ของพลับพลึงธาร (Crinum thaianum) ในจังหวัดระนองและจังหวัดพังงา. ใน การประชุมวิจัยนานาชาติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ครั้งที่ 2 (หน้า 84 - 88). คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พีรวัชร ราชีวงศ์. (2562). แนวทางในการอนุรักษ์โบราณสถานในวัดมณีวนาราม จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิทยาศาสตร์นครลำปาง, 8(2), 179-190.
- ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม. (2564). นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2564 จาก http://164.115.22.96/heritage_culture2.aspx.
- สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2565). การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ป่าชุมชนบ้านม่อนเงาะ ตำบลเมืองเก่า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสารคาม, 41(6), 153-170.
- สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2561). บรรยายสรุปประจำปี 2560. วัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2561 จาก http://ww2.ayutthaya.go.th/files/com_news_document/2019-01_1d84e7b8b218081.pdf.
- อิริราช ทวีปฎิมากร. (2561). ความเต็มใจจะจ่ายค่าบริการน้ำประปาเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ. พัฒนาการเศรษฐกิจปริทรรศน์, 12(1), 109-133.
- Aaker, D. A., et al. (2001). Marketing research (7th ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Abedini, A., et al. (2016). Estimating the outdoor recreational value of lavizan jungle park of Tehran using contingent valuation method (CV). Journal of Ecology, 6(5), 225-234.
- Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques (3rd ed.). New York: Wiley.
- George, D. & Malley, M. (2003). Using SPSS for windows step by step: a simple guide and reference (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Qiu, Y., et al. (2021). Valuing recreational fishery attributes, opportunities and associated activities in China from the tourists' satisfaction perspectives. Marine Policy, 131, 1-10. doi: 10.1016/j.marpol.2021.104616.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Tijdschrift voor Onderwijs research, 2(2), 49-60.
- World Travel & Tourism Council. (2020). Affiliate members global report, volume 4 - global report on food tourism. Madrid, Spain: UNWTO.